

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Woning Burssens in Gent (Mariakerke)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Woning Burssens, Gent (Mariakerke), Verschansingsstraat 6 – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/44021/125.1

Julie Verhelst

6/11/2017

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	5
1.3.1.	Ruimtelijke context	5
1.3.2.	Inplanting	5
1.3.3.	Exterieur	6
1.3.4.	Interieur	7
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	10
2.	Evaluerend gedeelte	10
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	10
2.1.1.	Situering binnen het Gentse oeuvre van Daniël Craet en Frida Burssens....	11
2.1.2.	De verdere carrière van Craet en Burssens	14
2.1.3.	Korte biografie van de bouwheer	15
2.1.4.	De Gentse firma Van den Berghe-Pauvers	15
2.1.5.	Het Gentse Meubel & de Nationale Salons voor Modern Sociaal Meubel	16
2.1.6.	Internationale context van het ontwerp.....	19
2.1.7.	Bespreking van de erfgoedwaarde.....	21
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	23
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	23
2.4.	Juridische toestand	23
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	23
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	23
3.	Beheersvisie	24
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	24
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	24
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed.....	24
4.	Bronnen	25
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	26
5.1.	Omgevingsplan bij de bescherming	26
5.2.	Fotobijlage	26
5.3.	Cultuurgoderen	26
5.4.	Selectieve oeuvelijst Daniël Craet in Gent en deelgemeenten.....	26

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

De opmaak van het beschermingsdossier voor de woning Burssens, ontworpen door architect Daniël Craet in 1955, kadert binnen de herinventarisatie van het bouwkundig erfgoed in Gent, die tijdens deze regeerperiode focust op naoorlogse architectuur in Gent en deelgemeenten. Het pand werd geselecteerd na het algemene veldwerk en selectie van de inventarisaties in de deelgemeentes en na een studie van het oeuvre van architect Craet in Gent, bestaande uit archief- en literatuuronderzoek, evenals meerdere interieurbezoeken.

1.1. Situering

De woning Burssens is gelegen te Gent in deelgemeente Mariakerke (Verschansingsstraat 6), ten westen van het dorpscentrum. De villa is dieper gelegen op een langgestrekt tuinperceel. Achteraan het perceel bevindt zich een museumgebouwtje. De woning omvat enkele cultuurgoederen die eveneens worden beschermd, zie bijlage 5.3. 'Cultuurgoederen' voor de verdere bespreking en motivatie.

1.2. Historisch overzicht

De familie Burssens woonde sinds de late jaren 1940 aan de Veldstraat (nu Rijakker) in Mariakerke bij Gent. Ze bewoonden er een kasteeltje van de familie Nowé-Van der Stegen. Hoewel dit domein vanaf het midden van de jaren 1950 werd verkaveld, bleef de familie Burssens in de wijk wonen. Hoogleraar Amaat Burssens kocht immers al omstreeks 1952 een perceel aan de nabijgelegen Verschansingsstraat.¹ Op dat moment werd een groot perceel op de hoek van de Verschansingsstraat met de toenmalige Nevelse Straat (nu Edgard Blancquaertstraat), dat in bezit was van de kinderen Casier de ter Beken de la Kethulle de Ryhove, verkaveld en verkocht. Burssens verwierf behalve het toenmalige perceel 853f (ondertussen gemuteerd tot 853v), ook het daarnaast gelegen perceel 853e (ondertussen gemuteerd tot 853z), waarop zijn schoonzoon Daniël Craet en dochter Frida Burssens hun woning zouden bouwen. Amaats zoon, Jan Burssens-Hellinckx, kocht in 1954 ook een perceel grond van de familie Casier de ter Beken, dat gelegen was aan de Korte Rijakkerstraat, ten noordoosten van de percelen van zijn vader. Daniël Craet ontwierp in 1955 de drie woningen die op deze percelen gebouwd zouden worden. De bouwplannen voor de woning van Amaat Burssens werden ingediend bij de gemeente op 14 mei 1955, en werden vergund op 7 juni van dat jaar.² Het kadaster registreerde 1956 als het jaar waarin de woning in gebruik werd genomen.³

Architect Craet stond niet alleen in voor het ontwerp van de woning zelf, ook maakte hij vanaf 1956 ontwerpschetsen voor het vaste houten meubilair, dat vervaardigd werd door de Gentse firma Van den Berghe-Pauvers. In het archief van de firma is onder meer een overzichtsrekening van de bestelde stukken bewaard.⁴ Deze omvatte een *porte-manteau* en telefoonkast, de keukeninrichting bestaande uit kasten onder en boven de afwasbak, en een doorgeefkast tussen keuken en living, een bed, een kleerkast en een dressoir voor de living. De volledige rekening kwam op 58.360 Belgische frank, waarvan Amaat Burssens in mei 1958 een eerste schijf van 30.000 frank had betaald. Op de bewaarde ontwerpschetsen en plannen kunnen alleszins de keukenkasten en doorgeefkast, het dressoir in de living, en de kleerkast in de slaapkamer geïdentificeerd worden die in het interieur bewaard zijn. Daarnaast is er ook een rek in de living bewaard dat gelijkenissen vertoont met een schets in opdracht van professor Burssens, die bewaard is in het archief

¹ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Mutatieschetsen en bijhorende mutatiestatens Gent, afdeling XXIX (Mariakerke), 1952/33.

² Stadsarchief Gent, BA Mariakerke, 1955-035 (doos 42).

³ Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Mutatieschetsen en bijhorende mutatiestatens Gent, afdeling XXIX (Mariakerke), 1956/36.

⁴ Stadsarchief Gent, Fonds Van den Berghe-Pauvers, nummer 504, Dossier inzake de productie van meubels naar ontwerp van architect Craet-Mariakerke (1956-1959).

van Van den Berghe-Pauvers, en zijn ook een hangmeubel in de inkom, een bank en schouwmeubel in de living, en ingemaakte kasten in meerdere ruimtes traceerbaar als ontwerpen van Craet, waarschijnlijk vervaardigd door dezelfde firma. Het totaalconcept van interieur en exterieur in de realisaties van Craet werd telkens versterkt door kleurenschema's, ontworpen door zijn echtgenote Frida Burssens. Voor de woning Burssens maakte ze – en vernieuwde ze – onder meer het kleurenschema voor de doorgeefkast aan de zijde van de keuken. Amaat Burssens, actief als professor Afrikanistiek aan de Gentse Universiteit, liet vanuit zijn passie voor Afrika in 1959 een bijgebouw ontwerpen door Craet, dat dienst zou doen als bureel en museum voor tentoonstellingen in zijn vakgebied. De bewaarde plannen voor dit museumpje, dat achteraan in de tuin werd ingeplant, werden goedgekeurd op 3 juli 1959.⁵

De woning bleef in familiebezit en wordt anno 2017 bewoond door Frida Burssens. Tot op heden onderging de woning, behalve noodzakelijke onderhoudswerken, geen verbouwingen. Ook het oorspronkelijke schrijnwerk is quasi volledig bewaard. Het museumgebouw evolueerde na verloop van tijd wel tot een tuinberging, waarbij de rechtertravee werd aangepast tot een garage.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

1.3.1. Ruimtelijke context

De woning van Amaat Burssens is gelegen in een groene woonwijk in de Gentse deelgemeente Mariakerke, die getuigt van een grote concentratie naoorlogse, moderne architectuur met erfgoedwaarde. Woning Burssens is gelegen ten noorden van de eigen woning van de architect (Verschansingsstraat 4) en ten zuidwesten van de atelierwoning van Jan Burssens (Korte Rijakkerstraat 16), eveneens ontworpen door Craet in 1955. Aan de overzijde van de Verschansingsstraat, tegenover en zichtbaar vanaf de woningen Burssens en Craet-Burssens, ontwierp hij de woningen Ost (Verschansingsstraat 1, 1958) en De Conynck-Buyse (Verschansingsstraat 3, 1959). Andere vlakbij gelegen ontwerpen van Craet zijn gelegen aan de Emiel Poetoustraat, Korte Rijakkerstraat, Edgard Blancquaertstraat en De Campagne, en dateren van 1955 tot 1968. Daarnaast grenst het perceel van woning Burssens ten oosten aan de achtertuin van 'Huis ter Linden', het woonhuis van professor Edgard Blancquaert aan de gelijknamige straat (nummer 28), dat circa 1936 werd opgericht naar ontwerp van G. Cosyns.

1.3.2. Inplanting

Het perceel bewaart gedeeltelijk het beboste karakter van op het moment van de bouw, voornamelijk bestaande uit naaldbomen aan de voorzijde van het perceel. De tuin wordt gekenmerkt door een informele aanleg met bodembedekkers, een spontane boom- en struikopslag, en voor- en achteraan gazons. De tuin is momenteel gedeeltelijk verwilderd, waardoor onder meer de noordoostelijke en zuidoostelijke gevels deels aan zichtbaarheid hebben ingeboet.

De woning is diep ingeplant ten opzichte van de straat. Achterin, quasi tegen de perceelsgrens, bevindt zich een museumgebouw. Deze inplanting garandeert een grote privacy, zeker in combinatie met de ligusterhaag die het perceel aan de straatzijde afsluit, en de zwarte dennen en struiken in de voortuin die een groenscherm vormen. Toegang tot de woning is mogelijk via een wandelpad aan de linkerkant van het perceel, dat leidt naar de voordeur in de noordwestelijke gevel. Het toegangspad en het terras aan de voorzijde van de woning zijn aangelegd in silexdallen. Langs de rechterzijde is een oprit voorzien tot de garage in de zuidoostelijke gevel. De oprit combineert een aanleg met recentere tegels en grind, deels afgelijnd door ruwe hardstenen blokken, met breuksteen voor de lichte afhelling tot de garage en het pad naar het achterin gelegen museumgebouw. Rechts naast

⁵ Stadsarchief Gent, BA Mariakerke, 1959-063 (doos 59).

de oprit is een bakstenen trap met hardstenen treden aanwezig tot de achtertuin. De oprit en tuin van woning Burssens staan in een open verbinding met de op het aanpalende perceel gebouwde architectenwoning Craet-Burssens. De oprit wordt immers eveneens gebruikt als toegang tot de garage van de architectenwoning, die zich bevindt in een later toegevoegde achterbouw.

1.3.3. Exterieur

Modernistische villa onder een lessenaarsdak, waarbij de zuidwestzijde van de woning hoger opgetrokken is en geopend naar de voortuin. De woning is opgebouwd volgens een traditionele constructiemethode in baksteen, witgeschilderd op een zwart geschilderde plint, in combinatie met dragende, zwart geschilderde betonelementen. De witgeschilderde baksteen wordt verlevendigd met zichtbare, vervormde geel-bruine baksteen⁶ voor de opbouw van de schouw in de noordwestelijke hoek en gevelvlakken in de noordoostelijke en zuidoostelijke gevels. Dit wijkt af van de bruine breuksteen die op de ontwerpplannen was voorzien. Zo goed als alle vensters bewaren hun origineel, zwart geschilderd stalen schrijnwerk met een kenmerkende, asymmetrische en fijne roedeverdeling, evenals de oorspronkelijke lekdrempels van zwart geglazuurde tegels. Sommige vensters bewaren de originele rolluiken.

Het asymmetrische volume vormt samen met de gevelopbouw, die gekenmerkt wordt door een onregelmatige situering van de rechthoekige vensters, een eerlijke vertaling van de dynamische planindeling van het interieur op basis van vier split-levels. Deze opbouw is het best afleesbaar in de **zuidoostelijke gevel**, die bestaat uit twee traveeën links en één travee rechts. Rechts in het souterrain bevindt zich de garage, die links geflankeerd wordt door de leefruimtes op tuinniveau; boven beide bevinden zich twee niveaus met het nacht- en bureaugedeelte. De asymmetrische schikking van de vensters in deze gevel werd oorspronkelijk versterkt door een variatie in het materiaalgebruik, namelijk twee gevelvlakken in zichtbare, vervormde baksteen tussen de vensters van de linker traveeën. Deze werden echter wit overschilderd. Enkele ontwerpdetails zijn bewaard en verlevendigen de gevel. Een voorbeeld hiervan is het uitkragende, zwart geschilderde raamkamer waarin het rechter bovenvenster is gevat. Ook de houten garagepoort is bewaard, voorzien van de originele, strak uitgewerkte metalen klink over de volledige hoogte van de garagepoort. Links van de garage bevindt zich onder het keukenvenster in de middelste travee een ijzeren deurtje, dat verbonden was met de afvalkoker in de keuken. Het linker venster is voorzien van een recent vernieuwd rolluik en een hardstenen lekdrempel; het keukenvenster en het rechter bovenvenster bewaren de oorspronkelijke rolluiken.

De **zuidwestelijk georiënteerde voortuingevel** springt licht terug tussen het schouwvolume links en de zuidoostelijke zijgevel rechts, en onder de met een houten beplanking afgewerkte dakoverstek. De gevel is sterk opengewerkt met vier grote, rechthoekige vensters, telkens twee per bouwlaag, die evenwichtig in de gevelcompositie zijn ingepast en waarbij het linker bovenvenster is voorzien van een betonnen balkon afgesloten met fijn ijzeren hekwerk. Dit venster is schuin ten opzichte van de gevel ingepast, waardoor het betegelde balkon deels inpandig is voorzien, overluid door een betonelement dat aan de onderzijde afgewerkt is met een houten beplanking. Dit element ondersteunt de dakoverstek en vormt in de gevel een zwart beschilderd vlak. Momenteel is een rolluik aangebracht ter afsluiting van het inpandig deel van het balkon. Het rechter benedenvenster is voorzien van een hardstenen lekdrempel en vernieuwd rolluik.

De toegang tot de woning is gesitueerd in de **noordwestelijke gevel**. Deze gevel heeft een relatief gesloten karakter. Rechts is het monumentale, sculpturale volume van de schouw aanwezig, dat licht uitspringt boven het dak en aan de brede zijde gebogen is

⁶ Volgens mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017) was de specifieke baksteen gerecupereerd uit paardenstallen. Het uitzicht van de baksteen, de gradaties in kleur en vervormingen van sommige stenen wijzen echter eerder op afvalmateriaal en productiefouten ontstaan tijdens het bakproces.

uitgewerkt. Centraal wordt de gevel doorbroken door een sterk opengewerkte deurtravee. In het geveldeel links daarvan, zijn enkel twee kleine vensters in een houten kader voorzien, ter verlichting van de toiletten, en een laag, horizontaal venster ter hoogte van het souterrain, horizontaal afgesloten met een fijn metalen buisprofiel. De toegang, bereikbaar via een trede in kiezelbeton, is schuin ingepast in de gevel, en wordt overluid door een met een houten beplanking afgewerkt betonelement, vergelijkbaar met de inpassing van het balkon in de voortuingevel. De toegang bestaat uit een wit, metalen kader over de volledige bouwlaaghoogte met rechts de gesloten, stalen toegangsdeur onder een ingewerkt, rechthoekig bovenlicht, en links een venster, centraal onderbroken door een brede regel met ingewerkte brievenbus. De bovenverdieping van de deurtravee is opengewerkt met een groot stalen venster in een houten kader, dat aan de boven- en onderzijde gevat is tussen zwart geschilderde betonelementen.

De **noordoostelijke achtergevel** springt net zoals de tuingevel terug tussen de zijgevels en de lichte dakoverstek. Het souterrain is opengewerkt met twee vensters gelijkaardig aan dat in de noordwestelijke gevel, en door een horizontale band met drie vensters op de bovenverdieping. De laatste genoemde vensters – twee brede vensters aan weerszijden van een smaller – worden van elkaar gescheiden door penanten in zichtbaar baksteenmetselwerk. Het centrale venster (ter hoogte van de badkamer) is voorzien van een voorzetraam, terwijl de andere vensters behalve hun schrijnwerk, ook de oorspronkelijke rolluiken bewaren.

Het achterin de tuin gelegen **museumgebouw** is een eenlaags volume (parallel ten opzichte van de straat), dat eveneens is voorzien is van een lessenaarsdak. De naar het zuidwesten geopende voorgevel is hoger opgetrokken en net zoals de woning gevat tussen de licht vooruitspringende zijgevels en de dakoverstek. Het materiaalgebruik combineert zijgevels en een schouw in grijs geschilderde baksteen met een gevelvlak in zichtbare, onregelmatige baksteen in de voorgevel. Deze gevel van drie brede, regelmatige traveeën is sterk opengewerkt met een groot rechthoekig venster links, geflankeerd door oorspronkelijk twee horizontale vensters. Het rechter venster werd later vervangen door een eenvoudige zwart geschilderde, houten garagepoort. De zuidoostelijke zijgevel is opengewerkt met een sterk uitkragend rechthoekig venster; de noordwestelijke zijgevel is voorzien van een groen geschilderd gevelvlak en een rode stalen deur. Het uitkragend venster, een verticaal onderdeel van het linker venster in de voorgevel en de toegangsdeur zijn voorzien van een opvallende rode afwerking.

1.3.4. Interieur

Het interieur bewaart de oorspronkelijke, dynamische planindeling met vier split-levels. In de half ondergrondse verdieping bevinden zich de garage met wasplaats en bergruimtes. Het gelijkvloerse gedeelte omvat in het centrale deel van de woning de inkomhal met ten noordoosten het toilet en de vestiaire, geflankeerd door de trap. Ten zuidwesten, aan de voortuinzijde, bevindt zich de leefruimte over de volledige breedte van de woning, verbonden met de keuken ten zuidoosten. Het nachtgedeelte is verdeeld over twee niveaus. Op het eerste tussenniveau, uitkijkend naar de achtertuin ten noordoosten, bevinden zich twee slaapkamers met daartussen een badkamer. Het bovenste niveau aan de voortuinzijde omvat op de overloop een toilet en vestiairekast ten noordoosten. Ten noordwesten bevindt zich een slaapkamer, die uitgaat op het balkon, en rechts in de zuidwestelijke hoek een bureau met aansluitend ten zuidoosten een archiefkamer.

De muren en plafonds van de woning zijn over het algemeen bepleisterd en wit of beige geschilderd. Enkel het plafond van de traphal en overloop op het bovenste niveau is afgewerkt met houten planchetten. De muur tussen de traphal en de garage in het souterrain is doorbroken met enkele glasdallen. Ook het schrijnwerk van de binnendeuren – hoofdzakelijk eenvoudige paneeldeuren – is oorspronkelijk. Enkel de deur tussen de inkom en living is opengewerkt met glas. Tussen de living en keuken enerzijds, en tussen de inkomhal en de vestiaire anderzijds, zijn vouwdeuren uit de bouwperiode bewaard.

De **inkom** was net zoals de keuken oorspronkelijk voorzien van een bevloering in kleine mozaïektegels.⁷ Heden is deze echter vervangen in de inkomhal door bleke natuursteen (Jura), met ingewerkte deurmat ter hoogte van de toegangsdeur. De deur en het flankerende venster kunnen afgesloten worden met een gordijn. Het venster is aan de binnenzijde afgesloten door ijzeren tralies op onregelmatige afstand van elkaar. De opening in de structuur was oorspronkelijk ingevuld met een brievenbus, die momenteel echter is gedemonteerd, maar wel in de woning wordt bewaard.⁸ Op de wand rechts naast het venster is bovenaan een lichtarmatuur bewaard, daterend uit de bouwfase, die ook verder in de inkom, rechts van de keukendeur, aanwezig is. De vestiaire en het toilet zijn gesitueerd in een nis, afsluitbaar met een vouwdeur. In de nis is de achterwand afgewerkt met een houten betimmering die dienst doet als kapstok, en vermoedelijk werd vervaardigd door Van den Berghe-Pauvers.⁹ In de vestiaire is rechts een lavabo voorzien en links een afgesloten toilet, waarbij de muren deels afgewerkt zijn met witte geglazuurde tegels. Het toilet bewaart een vloer in vierkante zwarte tegels. Tegen de zuidwestelijke wand van de inkomhal is een houten hangmeubel aanwezig, dat aansluit bij het andere meubelontwerp naar ontwerp van Craet en uitgevoerd door Van den Berghe-Pauvers.¹⁰ Het meubel is voorzien van een geel bovenblad en is asymmetrisch opgedeeld met links een gesloten kastgedeelte met een sober geïntegreerde handgreep en rechts een open opbergruimte, afgewerkt met een blauwe kleur.

De inkom loopt door in de **traphal**. De trap was naar boven toe oorspronkelijk voorzien van een traploper; heden is dit tapijt vernieuwd en loopt het door op de overloop op beide bovenverdiepingen. Enkel de trap tot het souterrain is betegeld. De trap vormt een sculpturaal element in de ruimte: gestroomlijnde houten balustrades zijn via slanke, per twee gekoppelde, verticale buizen verbonden met de trap. Deze ijzeren buizen zijn wit en geel geschilderd, en lopen door van het souterrain tot tegen het plafond. De ruimte wordt op die manier verlevendigd en gestructureerd. Zowel in het souterrain, als op de overloop van het eerste tussenniveau zijn ingemaakte houten kasten aanwezig, vermoedelijk ook vervaardigd naar ontwerp van Craet door Van den Berghe-Pauvers. De dubbele kast is heel sober uitgewerkt, geschilderd in een sobere toon die aansluit bij de muren, en wordt enkel geaccentueerd door het gebogen, ingewerkt handvat dat is doorgetrokken over de volledig hoogte van het meubel. Op de bovenste overloop is een buizenstructuur aanwezig die dialogueert met de trap. Tussen twee dikkere witte, metalen buizen is een heel transparante structuur opgebouwd bestaande uit vier glasplaten, die een open rek vormen. Op dit niveau bevindt zich eveneens een ingebouwde kast – in dit geval voorzien achter een gewone deur – en een afzonderlijk toilet met lavabo. De vloer is gelijkaardig aan deze van het toilet op de benedenverdieping en bewaart in dit geval blauwe, vierkante tegels. Tegen het plafond van de traphal zijn de lichtarmaturen bewaard, aangekocht op het moment van de bouw.¹¹

De **leefruimte** op de begane grond is ten zuidwesten grotendeels geopend naar de tuin. De ruimte is voorzien van een vloer in mozaïekparket en bewaart ten noordwesten een witgeschilderde bakstenen muur, terwijl de andere muren bepleisterd zijn. Later aangebrachte gyproc-platen onttrekken de vernieuwde rolluikkasten aan het zicht. De living bewaart enkele stukken vast meubilair naar ontwerp van Craet en uitgevoerd door Van den Berghe-Pauvers. In de noordwestelijke hoek is een sober ensemble bewaard, bestaande uit een gegleufde houten bank op een metalen onderstel, geplaatst boven de radiator, een houten meubel voorzien van een bovenblad in kleine, zwarte mozaïektegels ter hoogte van de schouw, en een eenvoudig open, houten rek in de nis rechts naast de

⁷ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017).

⁸ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017).

⁹ Alle bewaarde ontwerpsschetsen voor het meubilair van de woning Burssens maken deel uit van: Stadsarchief Gent, Fonds Van den Berghe-Pauvers, nummer 504, Dossier inzake de productie van meubels naar ontwerp van architect Craet-Mariakerke (1956-1959). Vermoedelijk komt de afwerking van de vestiaire overeen met de portemanteau uit de afrekening.

¹⁰ Mogelijk betreft het de telefoonkast uit de afrekening, maar de schetsen in het archief bieden hierover geen zekerheid.

¹¹ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017).

schouw. Het zijn ontwerpen van Craet, die vermoedelijk allemaal uitgevoerd werden door de firma Van den Berghe-Pauvers, maar waarvan enkel de ontwerpschets voor het rek is bewaard. Dit meubel is volgens de archiefstukken volledig uitgevoerd in eik. Eén van de meest opvallende meubelstukken – ook in eik uitgevoerd en ongeschilderd – is een hangend dressoir dat de ruimte visueel opsplijt tussen de zit- en eethoek, en waarvan de ontwerptekeningen zijn bewaard. Het meubel is aan de ene zijde bevestigd aan de muur en aan de andere zijde via strakke, opengewerkte metalen armaturen verankerd in de vloer en het plafond. Aan de kant van de eethoek is een opening in het meubel voorzien, waardoor de radiator in het meubel geïntegreerd wordt en visueel aan het zicht wordt onttrokken. Het balkvormige meubel, dat gekenmerkt wordt door een uitgezuiverde vormgeving, kan geopend worden aan de kant van de zithoek en is voorzien van twee schuifdeurtjes links, en twee kastruimtes met klapdeuren rechts. De driehoekige, gestroomlijnde handvatten van de schuifdeurtjes vormen het enige decoratief element van het meubel. De doorgeefkast tussen de eethoek en de keuken getuigt van een gelijkaardige, sobere vormgeving en subtiële detaillering. De kast neemt bijna de volledige bouwlaaghoogte in en is geïntegreerd in de architectuur. Ze bestaat uit een hoge onderbouw met 3 schuifbare panelen, daarboven een rij van vijf schuiven, en nogmaals twee rijen schuivende panelen. Boven de rij schuiven is links een open doorgeef met de keuken voorzien – die kan afgesloten worden met een schuivend paneel –, en rechts een vaste, open nis. Op basis van de ontwerptekeningen en nota's in het bedrijfsarchief is de kast grotendeels uitgevoerd in eik (livingzijde) en beuk (keukenzijde), in combinatie met populier. Aan de zijde van de living is het meubel onbeschilderd en wordt ze enkel verlevendigd door een lichte variatie in de afwerking of het gebruik van de houtsoort. De schuivende panelen zijn voorzien van gestroomlijnde, driehoekige handvatten, terwijl de schuiven voorzien zijn van een eenvoudig ingewerkte handgreep, ontstaan door de plaatsing van twee houten panelen en vergelijkbaar met het meubel in de inkomhal.

Het overige meubilair in de living werd niet specifiek ontworpen of aangekocht voor deze woning. Het is grotendeels afkomstig uit de daarnaast gelegen architectenwoning, aangezien woning Burssens momenteel wordt bewoond door weduwe Frida Burssens en de architectenwoning momenteel leegstaat. Het designmeubilair integreert zich door de ontwerp kwaliteit – en ondanks de latere productiedatum van sommige stukken – goed in het oorspronkelijke interieur. De living bewaart daarnaast op het moment van bescherming nog een paar losse meubelstukken naar ontwerp van Craet en Burssens, meer bepaald een glazen salontafel met een metalen structuur naar ontwerp van Craet en een geknoopt tapijt met kleuraccenten, ontworpen door Frida Burssens. Het tapijt was oorspronkelijk bedoeld voor het buitenverblijf van de familie in Koksijde.¹²

De **keuken** is compact en efficiënt opgebouwd, in de lijn met het keukenontwerp van dat moment. Uit hygiënische overweging zijn de wanden deels betegeld. De vloer is voorzien van een recentere betegeling. Het meest opvallende meubelstuk in de keuken is de doorgeefkast, die een gelijkaardige algemene opbouw heeft als de voorzijde, maar verschilt qua materiaalgebruik en afwerking. De algemene opbouw in zichtbaar beukenhout wordt gecombineerd met een polychrome afwerking. De kast was oorspronkelijk volledig rood geschilderd.¹³ Frida Burssens wijzigde dit echter tot een subtieler kleurenpalet. De schuifpanelen en een deel van de schuiven zijn voorzien van een witte afwerking, terwijl het tweede en vierde schuif verlevendigd wordt met primaire kleuren, namelijk rood en blauw. De doorgeefkast staat in dialoog met het keukenmeubilair dat Craet ontwierp voor de tegenoverliggende wand. Dit bestaat uit een open hangrek in de linker hoek naast de dampkap, een hoge schuin oplopende hangkast boven de gootsteen met twee schuifbare panelen en het meubel met ingewerkte gootsteen, voorzien van twee uitschuifbare snij- en werkplanken en een grote opbergruimte afgesloten met twee schuifpanelen. Het rechterdeel van het meubel – dat in verbinding stond met het afvalluik in de buitengevel – is nu onbereikbaar door de plaatsing van een vaatwas en niet langer in gebruik als dusdanig. Dit meubilair is vandaag volledig voorzien van een witte afwerking.

¹² Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (15 juni 2017).

¹³ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017).

In de **slaapkamers** zijn de erfgoedelementen hoofdzakelijk beperkt tot de aanwezigheid van enkele ingemaakte kasten. De slaapkamer in de zuidoostelijke hoek op het eerste bovenniveau bewaart een ingemaakte kleerkast uit drie delen, die teruggevonden kan worden op de ontwerpplannen van Craet in het bedrijfsarchief. De kast is volledig uitgezuiverd tot een quasi effen houten, ongeschilderd oppervlak, waarbij de opengaande panelen niet voorzien zijn van een klink, maar enkel van een sober ingewerkt slot. Volgens archiefdocumenten werd de kast uitgevoerd in eik en populier. De kamer op hetzelfde niveau, in de noordoostelijke hoek, evenals de kamer met balkon op het bovenste niveau bewaren een ingemaakte, dubbele en enkele kast. De vormgeving van deze houten kastdeuren is gelijkaardig aan de dubbele kasten in de traphal, namelijk sober geschilderd, geïntegreerd in de architectuur, en voorzien van een eenvoudig, ingewerkt gebogen handvat over de volledige hoogte. De vloeren in de kamers zijn nu grotendeels voorzien van tapijt. Het is onduidelijk wat de oorspronkelijke vloerbedekking was.¹⁴ Het bureel met de aansluitende archiefruimte bewaart wel de originele vloer met vierkante, groengrijze kunststof tegels met een linoleumeffect. De sanitaire voorzieningen in de badkamer op het eerste bovenniveau zijn vernieuwd.

Het **museumgebouw** in de tuin omvatte volgens de bouwplannen twee ruimtes, namelijk een museum links en een bureel rechts. De bureelruimte werd later aangepast tot garage, en nu doet het gebouw dienst als tuinberging. Het interieur kon niet worden bezocht.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens meerdere plaatsbezoeken op 15 juni 2017 en 30 augustus 2017. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

Behoudens verborgen gebreken, bevinden de woning en het museumgebouw zich in een relatief goede bouwfysische toestand.

Aangezien de woning quasi geen verbouwingen onderging sinds de bouwdatum, vertonen meerdere vensters gebreken op het vlak van de beglazing, tocht dichting of het stalen schrijnwerk. Meerdere vensters zijn gedeeltelijk afgeplakt met folie en tape, en sommige handvatten laten geen goede afsluiting van de (deur)vensters meer toe. Ook de beschildering van het schrijnwerk en de rolluiken is bij sommige vensters in niet zo'n goede staat. De meest problematische vensters zijn het bovenlicht boven de toegangsdeur, het venster van het toilet op de bovenverdieping en het grote venster op de overloop van dit niveau.

Op het plafond in de slaapkamer met het balkon en in het daarnaast gelegen bureel met archiefruimte, gelegen op het bovenste niveau, wijzen sporen op de plafond op vochtproblemen.

Het verwilderde karakter van de tuin belemmert de leesbaarheid van sommige gevels.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

De situering van de woning Burssens binnen het oeuvre van architect Craet focust zich enkel op het Gentse oeuvre van deze architect. Dit is een pragmatische keuze, ontstaan vanuit het momenteel lopende beleidsproject dat zich focust op inventarisatie van het naoorlogse bouwkundig erfgoed in Gent, evenals vanuit de beperkte kennis van het volledige oeuvre van Craet. Het architectuurarchief van de architect is volledig bewaard,

¹⁴ Frida Burssens denkt dat er nergens tapijt lag in de kamers, maar ze kon dit niet met zekerheid zeggen. Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017).

maar werd in de periode van de opmaak van het beschermingsdossier door de familie Burssens voor een groot deel overgedragen aan het Sint-Lucasarchief in Brussel. In de zomer van 2017 waren deze documenten nog niet geïnventariseerd en dus niet toegankelijk. Een restant van het archief wacht momenteel nog in de architectenwoning op een nieuw onderkomen in een archiefinstelling. Het grote aantal panden in de Gentse deelgemeentes naar ontwerp van Craet, die werden gedetecteerd op basis van bronnen in de lokale, stedelijke archieven, literatuuronderzoek, mondelinge getuigenissen en vormelijke gelijkenissen opgemerkt tijdens systematisch veldwerk, lieten toe om toch een representatieve fractie van het oeuvre in kaart te brengen, namelijk een 35-tal woningen. Van de meest gave woningen kon een interieurbezoek bovendien meer informatie verschaffen over de ontwerpprincipes van de architect en zijn echtgenote. Deze lieten ook toe om de selectie in functie van bescherming te maken en te motiveren.

2.1.1. Situering binnen het Gentse oeuvre van Daniël Craet en Frida Burssens

Daniël (Dan) Craet (°27-02-1926) groeide op in het West-Vlaamse, landelijke Wijnendaele bij Torhout.¹⁵ Nadien studeerde hij architectuur in Gent aan het Sint-Lucasinstituut. Het was binnen deze context dat hij kennis maakte met het modernisme, mede onder invloed van Frida Burssens, zijn latere echtgenote die hij in Gent leerde kennen. Zij studeerde Sierkunst aan de Academie van Gent en de universiteit, na middelbare studies aan Sint-Bavo in Gent. Craet studeerde in 1951 af als architect, op hetzelfde moment als onder meer Olivier Nowé en René Heyvaert.¹⁶ Deze studiegenoten volgden net als hem de internationale architectuurontwikkelingen op de voet. Vervolgens was hij stagiair van architect Moser in Zürich.¹⁷

Vanaf 1954 bouwde hij zijn oeuvre uit met een groot aantal ontwerpen in Mariakerke bij Gent, waarvan het eerste gebouwd werd voor Mol-Roeland aan de Amand Casier ter Bekenlaan (nummer 5).¹⁸ Het ontwerp was minder modern dan zijn latere ontwerpen, omwille van de terughoudendheid van de bouwheer. De woning is verbouwd. De familie Burssens woonde op dat moment vlakbij in een kasteeltje van de familie Nowé-Vanderstegen, ouders van architect Olivier Nowé. Nowé, die zich vanaf 1955 associeerde met Heyvaert, kreeg van zijn ouders de kans om zijn ideeën omtrent het moderne wonen gestalte te geven in een modelverkaveling op de familiegronden aan de Korte Rijakkerstraat.¹⁹ Het kasteel zou omstreeks 1958 worden gesloopt, dus de familie Burssens zocht in de loop van de jaren 1950 een ander onderkomen. Zowel Frida's vader en broer, Amaat en Jan Burssens, kochten percelen grenzend aan de geplande verkaveling. In 1955 ontwierp Craet de woningen voor zijn schoonbroer, schoonvader en zichzelf en zijn echtgenote (respectievelijk Korte Rijakkerstraat 16, Verschansingsstraat 4 en 6). Daarnaast realiseerde Craet ook woningen in de modelverkaveling. In de bijzondere voorwaarden van de verkoopaktes van de gronden werden de kopers immers verplicht om de opmaak van de plannen en het toezicht op de bouwwerken toe te vertrouwen aan architecten Olivier Nowé en Daniël Craet.²⁰ Deze verplichting stond garant voor de homogeniteit van het geheel. Hierdoor werkte Craet in 1955 samen met Nowé voor het ontwerp van de woningen De Maertelaere (Edgard Blancquaertstraat 16) en woning Lanclus (Korte Rijakkerstraat 20). Hij ontwierp op zijn eigen naam in datzelfde jaar ook de woningen Picard (Korte Rijakkerstraat 18) en Claeys-Verheughe (Edgard Blancquaertstraat 18), gelegen in deze verkaveling. Nadien, in 1959, ontwierp hij enkel nog de woning De Klerck-Dossche (Korte Rijakkerstraat 34) op de familiegronden Nowé. Wel ontwierp hij in dezelfde periode nog meerdere, kenmerkende woningen in de dichte omgeving van zijn

¹⁵ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (15 juni 2017).

¹⁶ VAN DE PERRE D. 2003: *Op de grens van twee werelden: beeld van het architectuuronderwijs aan het Sint-Lucasinstituut te Gent in de periode 1919-1965/1974*, Gent, 178.

¹⁷ COLLIERS G. 2013: In memoriam Dan Craet, A+ 244, 18.

¹⁸ Voor een overzicht van het momenteel in kaart gebrachte oeuvre van Craet in Gent en referenties naar de respectievelijke, gekende bouwaanvragen, zie oevrelijst als bijlage bij het dossier.

¹⁹ De geplande afbakening voor de modelwijk komt overeen met de hedendaagse adressen Rijakker 7-19, Korte Rijakkerstraat 9-25 en 18-36, en Edgard Blancquaertstraat 8-18 te Gent (Mariakerke).

²⁰ Familie Lanclus, notarisakte van de verkoop van het perceel aan A. Lanclus, 24/03/1956.

eigen woning, onder meer in dezelfde straat (woning Ost, Verschansingsstraat 1, 1958; woning De Conynck-Buyse, Verschansingsstraat 3, 1959) of in een vlakbij gelegen nieuwe verkaveling aan de huidige Emiel Poetoustraat (woning Meeus-Andries, nummer 10, 1959; woning Saelens-Minnebo, nummer 21, 1960; beeldhouwerswoning Poetou, nummer 23, 1961).

Al deze woningen vertonen sterke gelijkenissen in hun algemeen concept, vormgeving en materiaalgebruik, en zetten de trend voor het latere oeuvre van Craet. Een typisch element is een dynamische planindeling op basis van verspringende niveaus, die zich ook duidelijk in de gevel vertaalt. Het gebruik van split-levels geeft vaak aanleiding tot asymmetrische, strak vormgegeven volumes onder lessenaars- of vlinderdaken, waarbij de gevelindeling aangepast is in overeenstemming met de oriëntatie. Bijkomend had hij aandacht voor de privacy van de bewoners, dit door een weloverwogen schikking van de muuropeningen en leefruimtes, in combinatie met de inplanting van de woning – indien mogelijk – dieper op het perceel. Hoewel in de verordeningen omtrent de wijk aan de Korte Rijakkerstraat was bepaald dat de perceelsgrenzen niet mochten afgesloten worden door betonnen of stenen muren, en de wijk dus een relatief open karakter had, werd de privacy toch gegarandeerd dankzij onder meer het groene, beboste karakter van de percelen. De materialiteit van de woningen heeft een sterk gelijkaardig karakter en combineert over het algemeen witgeschilderde bakstenen buitenmuren met geaccentueerde delen in zichtbare, vaak ruwe baksteen, contrasterend met donker geschilderd metalen of houten schrijnwerk. Ook gevelvlakken afgewerkt met houten beplanking komen voor. De architectuur van Craet grijpt hoofdzakelijk terug naar traditionele bouwmaterialen en -methodes, in de lijn van de Scandinavische, moderne architectuur. De combinatie van verschillende materialen verhoogt het sculpturale effect van de panden, dat mede wordt bepaald door de dynamiek van de gevels voorzien van overkragende daken, verspringende volumes bijvoorbeeld tussen vooruitspringende zijgevels en de algemene asymmetrie. Afhankelijk van de oriëntatie en in relatie tot de planindeling, voorzag Craet rechthoekige vensters van een gevarieerde grootte of werkte hij de wanden eerder gesloten uit, bijvoorbeeld enkel geopend met glasdallen. Typische details, die verspreid in de vroege ontwerpen zijn bewaard gebleven, zijn bijvoorbeeld de metalen toegangsdeuren in een opengewerkte, beglaasde toegangstravee en de opvallende metalen, strak uitgewerkte klinken van de oorspronkelijke garagepoorten. Eveneens kenmerkend en vaak terugkerend in zijn oeuvre zijn het gebruik van balkons en uitkragende vensters, onder meer bedoeld voor het plaatsen van planten in het interieur en aangeduid op sommige plannen als 'bloemenraam'.²¹ Bovendien stond Craet vaak niet alleen in voor het ontwerp van het exterieur, maar ontwierp hij eveneens meubilair en ensembles in het interieur van de woningen.

Craet werkte in het merendeel van zijn ontwerpen samen met zijn echtgenote Frida Burssens, die als vormgeefster instond voor interieurontwerpen en kleurenschema's. Een handelsmerk van Burssens' invloed op de architectuur van haar man, meer bepaald de felle accentkleuren in de gevels en het schrijnwerk, is door latere aanpassingen van de eigenaars echter vaak verloren gegaan. Van de interieurontwerpen is bovendien quasi geen archief bewaard gebleven, aangezien Burssens een ontwerp maakte in één exemplaar en dit aan de eigenaars gaf.²² Een bij de eigenaar van woning Lanclus bewaarde ontwerptekening – gesigneerd door Craet én Burssens – toont het kleurgebruik in primaire kleuren voor de wand en het meubilair.²³ De meubels werden in sommige gevallen dus versterkt door een beschildering, in andere gevallen door een combinatie van verschillende houtsoorten en materialen. In de beginperiode en voor het merendeel van de woningen ontworpen in 1955 liet hij zijn ontwerpen voor vast en los, houten meubilair vervaardigen door de Gentse firma Van den Berghe-Pauvers.²⁴ Deze ontwerpen omvatten hoofdzakelijk

²¹ Stadsarchief Gent, BA Mariakerke, 1959-11 (doos 57), woning De Klerck.

²² Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (15 juni 2017).

²³ Familie Lanclus, ontwerpschets voor de wand met de haard, Burssens en Craet, s.d.

²⁴ Stadsarchief Gent, Fonds Van den Berghe-Pauvers, nummer 504, Dossier inzake de productie van meubels naar ontwerp van architect Craet-Mariakerke (1956-1959).

de typische doorgeefkasten tussen keukens en living, vaak in combinatie met keukenkasten in een gelijkaardige stijl, en ingemaakte kasten die voorzien waren in slaapkamers. Craet maakte alleszins ontwerpen voor zijn eigen woning, woningen Burssens, Claeys en Lanclus. In de woning Claeys werd de volledige keuken vernieuwd, terwijl in de architectenwoning ook de oorspronkelijke keuken verdween, op de beschilderde doorgeefkast na.²⁵ De architectenwoning werd immers een eerste maal uitgebreid in 1977 aan de voor- en achterzijde van het oorspronkelijke volume en later nogmaals, waardoor de planindeling en het vaste meubilair ingrijpende aanpassingen ondergingen. Voor deze woningen was bovendien een breder ensemble meubilair voorzien, eveneens bedden en ander los meubilair. Voor woning De Klerck ontwierp hij ook het vaste meubilair, waaronder de gaaf bewaarde keuken met doorgeefkast voorzien van een fel gekleurde schildering in geel en rood, en meubilair in onder meer de living. In dit geval werd het meubilair door de bouwheer vervaardigd naar Craets ontwerp.²⁶ Deze woning vormt samen met woning Burssens één van de meest representatieve, bewaarde interieurontwerpen van Craet in Gent, voor zover gekend.²⁷ Ook woning Saelens bewaarde in 2015 een doorgeefkast.²⁸ Een ander typisch element van het meubelontwerp van Craet, dat in verschillende ontwerpen is bewaard, zijn houten zitbanken, die vaak functioneel boven de verwarmingselementen werden geplaatst. Deze banken werden vaak gecombineerd met ander meubilair in de leefruimtes.

Vanaf de latere jaren 1950 verschenen ook talrijke ontwerpen van Craet buiten Mariakerke. Voorbeelden hiervan zijn de typische woningen De Facq in Sint-Denijs-Westrem (James Ensorlaan 11, 1959) en Augustyn in Wondelgem (Vroonstallestraat 44, 1959). Een opmerkelijke realisatie anderzijds is een ensemble woningen in Sint-Denijs-Westrem aan de Armand Bourdonlaan, waarbij Craet net zoals zijn collega's Nowé en Heyvaert zocht naar een alternatief voor de traditionele verkaveling. Hoewel de woningen tijdens de jaren 1960 en vroege jaren 1970 over een ruime tijdsperiode en voor meerdere eigenaars werden gebouwd, kaderen ze toch binnen een algemeen ontwerpplan en totaalvisie voor de straat, en maakte Craet reeds bij aanvang plannen voor het volledige ensemble.²⁹ Ook was er een kleurenschema met een Mondriaans palet voorzien voor de afwerking van het exterieur.³⁰ De woningen variëren van eenlaagse bungalows aan de ene kant van de straat, tot grotere meerlaagse woningen er tegenover. De functioneel opgevatte, witgeschilderde bakstenen woningen sluiten aan bij de vroegere ontwerpen van Craet: het ontwerp was aangepast aan de karakteristieken van het terrein, het architecturale programma en de oriëntatie. Ook andere kenmerken van zijn oeuvre zijn aanwezig, zoals de logische relatie tussen interieur en exterieur, de geleidelijke overgang tussen private en publieke ruimte, waarbij privacy gegarandeerd wordt, maar de bewoners toch een goed zicht bewaren op hun tuin en op de straat, evenals een gebruik van lokale materialen.

De architectuur van Craet evolueerde tijdens de jaren 1960 steeds meer tot een herkenbaar systeem, waarin hij de kenmerken van zijn vroeg oeuvre assimileerde. De witte bakstenen volumes, vaak asymmetrisch uitgebouwd onder lessenaarsdaken, komen in verschillende, toch heel gelijkaardige ontwerpen terug, zoals de woningen Pauwels (Paul Van Tieghemlaan 19, 1963), Verbeke (Verschansingsstraat 42, 1964) en Bonte (Kollebloemstraat 32, 1964-1965). De woningen Goemaere (De Campagne 28, 1968) en De Clercq (Sierheesterlaan 26, 1970) combineren de typische elementen, en worden bijkomend verrijkt met enkele sculpturale details, eigen aan de architectuurtendensen van dat moment. Voorbeelden hiervan zijn een ommuurde patio bij beide woningen, en bij

²⁵ Informatie verkregen bij plaatsbezoeken aan interieur van Edgard Blancquaertstraat 18 (13 april 2017) en Verschansingsstraat 4 (19 juli 2017).

²⁶ Informatie verkregen bij plaatsbezoek aan interieur van Korte Rijakkerstraat 34 (28 april 2015).

²⁷ Woning De Klerck bezit voornamelijk dankzij dit interieur een heel hoge erfgoedwaarde. Het exterieur is echter minder representatief als een ontwerp van Craet, aangezien ze een dubbelwoning vormt samen met een minder kwalitatief ontwerp van Nowé en de garagepoort storend werd vernieuwd.

²⁸ S.N. s.d.: *Emiel Poetoustraat 21 Mariakerke* [online], <http://notarim.be/pand/mariakerke-emi-el-poetoustraat-21> (geraadpleegd op 16 augustus 2017).

²⁹ Mondelinge informatie verkregen van een eigenaar Armand Bourdonlaan (9 mei 2017).

³⁰ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017).

laatst genoemde woning een betonnen waterspuwer, waarbij water via een stalen ketting van het dak wordt afgeleid, evenals een sculpturaal vormgegeven buitenbarbecue.

2.1.2. De verdere carrière van Craet en Burssens

Volgens Frida Burssens bouwde haar echtgenoot Dan Craet in het hele land, en maakte hij ook enkele internationale ontwerpen, bijvoorbeeld in Götingen.³¹ Anno 2017 is de totaliteit van het oeuvre echter nog niet in kaart gebracht. Wel werden in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed enkele projecten geregistreerd, waarbij Craet samenwerkte met architect Albert Lequesne, die actief was in Ronse. Van hun hand is het functionele ontwerp van de Stedelijke Openbare Bibliotheek van Ronse, gedateerd 1959/1962-1963 en geopend in 1965.³² Met Lequesne ontwierp hij eveneens vanaf de vroege jaren 1960 de sociale woonwijk Floréal in Ronse in opdracht van de sociale huisvestingsmaatschappij Le Nouveau Foyer Renaisien (vanaf 1968 De Nieuwe Haard). Dit ontwerp bestaat uit twee L-vormige gehelen met 61 galerijflats (gesloopt) rond een centrale groenzone, en 116 gezinswoningen in een gelijkaardige sobere vormtaal.³³ Craet werkte ook later nog samen met hem voor deze opdrachtgever, bijvoorbeeld bij de renovatie en omvorming van een herenhuis tot sociale appartementen (Franklin Rooseveltplein 11, Ronse).³⁴

Enkele verspreide voorbeelden binnen het ruimere oeuvre van Craet in Vlaanderen werden eerder toevallig ontdekt op basis van het archief van Van den Berghe-Pauvers. Zo bestelde Craet bij deze firma zes doorgeefkasten voor woningen in Wenduine (1957).³⁵ Ook ontwierp hij alleszins het buitenverblijf voor de familie Burssens in Koksijde (Sint-Idesbald).³⁶ In het archief van de meubelfirma waren daarnaast documenten bewaard van meubels die Craet bestelde voor de woning Valcke in Kortrijk (Beverlaaihof 5, 1961).³⁷ Andere verspreide ontwerpen werden gedetecteerd op basis van online verkoopzoekertjes: een typische – weliswaar onbeschilderde – woning in Lendeledede (Groenstraat 2, 1961), een villa in Deurle bij Sint-Martens-Latem (Philippe de Denterghemlaan 51, 1962) en een later villaontwerp in Kessel-Lo bij Leuven (geen exacte locatie bekend, 1979).³⁸ De woningen sluiten duidelijk aan bij de evolutie van het oeuvre van Craet in Gent.

Architect Craet bleef actief als architect tot ongeveer tien jaar voor zijn overlijden (+ 26-08-2013).³⁹ Naast zijn ontwerppraktijk was hij ook sterk aanwezig binnen professionele architectuurorganisaties.⁴⁰ Hij werd vanaf 1971 voorzitter van de Nationale Raad van de Orde van Architecten. Daarnaast was hij onder andere medeoprichter van het Informatiecentrum voor Architectuur, Stedenbouw en Design (ICASD) dat uitgever werd van het door Craet in 1973 opgerichte tijdschrift A+, van de organisatie Cobaty International België (1974), en van Archinter (1984). Van 1996 tot 2003 was hij ook voorzitter van de Koninklijke Federatie van Architectenverenigingen van België (FAB).

³¹ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (15 juni 2017).

³² BOGAERT C. & LANCLUS K. 1998: *Stedelijke Openbare Bibliotheek en zonnewijzer* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/28586> (geraadpleegd op 16 augustus 2017).

³³ VANDEWEGHE E. 2016: *Sociale woonwijk Floréal* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/302423> (geraadpleegd op 16 augustus 2017).

³⁴ BOGAERT C. & LANCLUS K. 1998: *Neo-Vlaamse-renaissancehuis* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/28609> (geraadpleegd op 16 augustus 2017).

³⁵ Stadsarchief Gent, Fonds Van den Berghe-Pauvers, nummer 504, Dossier inzake de productie van meubels naar ontwerp van architect Craet-Mariakerke (1956-1959).

³⁶ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (15 juni 2017).

³⁷ Stadsarchief Gent, Fonds Van den Berghe-Pauvers, nummer 545, Dossier inzake interieurinrichting voor architect Craet te Mariakerke (1961).

³⁸ S.N. 2017: *Lendeledede, Groenstraat 2* [online], <http://www.zimmo.be/nl/lendeledede-8860/te-koop/huis/G5L6P>; S.N. 2015: *Villa B* [online], <http://www.architectenwoning.be/index.php/te-koop/detail/311/villa-b1>; S.N. 2016: *Villa DL* [online], <https://www.facebook.com/ArchitectenWoning/photos/a.678667135570419.1073741946.210064039097400/678667505570382/?type=3&theater> (alle geraadpleegd op 16 augustus 2017).

³⁹ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (15 juni 2017).

⁴⁰ COLLIERS G. 2013: In memoriam Dan Craet, A+ 244, 18.

Zijn echtgenote Frida Burssens zou steeds een belangrijke rol spelen in de praktijk van haar man, voornamelijk voor studies omtrent het kleurgebruik en de interieurs. Vanuit haar opleiding als vormgeefster werkte ze daarnaast ook frequent voor het toenmalig Museum voor Sierkunst in Gent (nu Design Museum). Ze ontwierp voornamelijk affiches voor de tentoonstellingen in het museum, die gekenmerkt worden door een moderne, persoonlijke vormgeving. Samen met toenmalig conservator Adelbert Van de Walle en haar echtgenoot, speelde ze een belangrijke rol bij de Nationale Salons voor Modern Sociaal Meubel die het museum in de jaren 1950 organiseerde. Frida Burssens nam hierbij vooral de tentoonstellingen van de kunstambachten onder haar hoede.⁴¹ Burssens werkte daarnaast ook samen met glazenier Blondeel.⁴² Zo maakte ze het ontwerp voor een glasraam in de Gentse academie aan de Bijloke.

2.1.3. Korte biografie van de bouwheer

Woning Burssens is behalve een representatief werk binnen het oeuvre van Craet-Burssens, ook getuige van een prominente opdrachtgever. Amaat, voluit Aimé François Stefanie, Burssens (1897-1983) was opgeleid tot doctor in Germaanse filologie en volgde aanvullende cursussen aan de Hogere Sectie van de Koloniale Hogeschool te Brussel.⁴³ In 1924 huwde hij met Gabriëlla Janssens (1899-1948); nadien in 1953 huwde hij opnieuw in Mariakerke bij Gent met Lizetta Janssens (1901-1964).⁴⁴ In 1948 vertrok hij een eerste keer naar Congo en vatte zijn fascinatie voor en onderzoek van diverse Afrikaanse talen en culturen aan. Ook was hij al sinds 1921 actief in het onderwijs. Die loopbaan zou hij later als hoogleraar en professor uitvoeren. Hij bouwde de studierichting Afrikanistiek uit die vanaf 1957 aan de Gentse Universiteit werd ondergebracht binnen het nieuw opgerichte Hoger Instituut voor Oosterse, Oost-Europese en Afrikaanse Taalkunde en Geschiedenis. Door zijn vele reizen, onderzoeken, publicaties en zijn rol binnen het onderwijs en diverse organisaties, was hij een pionier binnen de ontwikkeling van de kennis omtrent Afrikaanse talen en culturen, en genoot hij ook op internationaal vlak veel aanzien. De passie van Amaat voor Afrika kreeg ook een plaats bij zijn eigen woning door de toevoeging van het museale bijgebouw bedoeld voor tentoonstellingen in zijn vakgebied. Van Amaats vier kinderen (Herman, Jan, Frida en Willem), nam Herman (1927-2016) de fascinatie voor Afrika van zijn vader over. Hij werd emeritus professor Afrikaanse kunst- en cultuurgeschiedenis aan de Gentse Universiteit.

2.1.4. De Gentse firma Van den Berghe-Pauvers

De meubelfabriek van de familie Van den Berghe kende een lange voorgeschiedenis van ambachtelijke houtbewerkers. Vanaf 1907 werd een provisorisch atelier gebouwd aan de Meibloemstraat in Gent door de broers Désiré en Florimond Van den Berghe, dat dienst zou doen als meubelmakerij en houtzagerij, en waar de firma ook gevestigd zou blijven in de eeuw die volgde.⁴⁵ Na de Eerste Wereldoorlog werd het genootschap beëindigd, en werd het bedrijf verder gezet door Désiré Van den Berghe, die samen met zijn echtgenote Marie Pauvers, vanaf 1920 de basis legde voor de latere meubelmakerij, die hun namen behield en in de jaren 1950 een belangrijke speler zou worden op het vlak van moderne binnenhuiskunst en wooninrichting. Deze ontwikkeling zou gestuurd worden door de zoon van het gezin, Albert, die het vak van zijn vader leerde en in avondonderwijs aan Sint-Lucas in Gent in 1928 zijn diploma meubelkunst behaalde. Hij koos tijdens de jaren 1930 stelselmatig voor een moderne inslag, en nam vanaf 1938 de leiding van het bedrijf over.

⁴¹ FLORÉ F. 2005: Woonopvoeding. Een gesprek met Adelbert Van de Walle, *De Witte Raaf* 116 [online] <http://www.dewitteraaf.be/artikel/detail/nl/2958> (geraadpleegd op 3 augustus 2017).

⁴² Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (15 juni 2017).

⁴³ De biografie werd opgesteld op basis van: JACOBS J. 1997: BURSSENS (Amaat), in: S.N., *Académie Royale des Sciences d'Outre-Mer. Biographie Belge d'Outre-Mer*, Brussel, 2015, deel IX, 38-42.

⁴⁴ BURSSENS G. 2010: *Stamboom Burssens anno 1600* [online], <http://stamburssens.blogspot.be> (geraadpleegd op 30 augustus 2017).

⁴⁵ De informatie over de ontstaansgeschiedenis van de firma vormt een synthese van: DE CLERCQ E. 2003: *Van den Berghe-Pauvers: van hout tot meubel: twee generaties moderne vormgeving*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, vakgroep Kunst-, muziek- en theaterwetenschappen, 13-21.

Belangrijk voor deze ontwikkeling was de losse samenwerking met Gentse architecten als Gaston Eysselinck, Robert Verbanck en François Meirlé. In de jaren 1950 kwam de zaak volledig tot bloei, zeker dankzij de aandacht voor het moderne wonen in Gent, waarop de firma sterk inspeelde. Zo maakte de firma deel uit van de in 1951 opgerichte vereniging Het Gentse Meubel en nam ze volop deel aan Gentse tentoonstellingen (zoals de Nationale Salons voor Modern Sociaal Meubel) waar modelensembles werden gepresenteerd. Ook op internationaal vlak verwierf ze aanzien, onder meer door haar aanwezigheid op Expo 58. In deze periode ontstond de samenwerking met ontwerper Jos De Mey, die een belangrijk aandeel had in de productie van de jaren 1950 en 1960. Andere realisaties waren gebaseerd op ontwerpen van bijvoorbeeld Eric Lemesre, Emiel Veranneman en Eric Grinwis. De ontwerpen van dat moment werden gekenmerkt door een sterk moderne, functionele vormgeving, zonder ornamenten en resoluut zonder historische referenties. Tijdens de jaren 1960 kwamen ook de kinderen van André – Hilda, Dries en Bob – meewerken in het bedrijf. De stijl van het meubilair ging mee met zijn tijd, zonder af te wijken van het uitgezuiverde karakter van de ontwerpen van voordien. Eén van de meest gekende ontwerpen van het bedrijf, de Cirkante Tafel van Bob Van den Berghe, dateert uit deze periode (1976). Het bedrijf bleef in familiehanden tot de stopzetting in 2010.

2.1.5. Het Gentse Meubel & de Nationale Salons voor Modern Sociaal Meubel

Het ontwerp voor het interieur en meubilair van de woning Burssens dient gekaderd te worden binnen opvallende initiatieven met betrekking tot de moderne interieur- en meubelkunst, die in Gent werden genomen tijdens de jaren 1950. Niet alleen werkten Craet en Burssens hieraan mee, maar ook de firma Van den Berghe-Pauvers kreeg volop de kans zich te profileren.

Het Gentse Meubel, ontstaan in 1951 als een vereniging van Gentse meubelfabrikanten, waaronder Van den Berghe-Pauvers, vormt een eerste voorbeeld van deze initiatieven. De oprichting werd gestuurd door Edmond Dutry, die op dat moment onder meer secretaris was van het Gentse Museum voor Sierkunst. Het doel bestond eruit de krachten te bundelen op het vlak van de productie van en publiciteit voor kwaliteitsvolle meubelen, die aangepast waren aan de smaak van het moment en betaalbaar waren.⁴⁶ Middelen hiertoe waren onder meer het aanbieden van meubilair in een permanente verkoopzaal aan de Ravensteinstraat, waarbij het Museum voor Sierkunst instond voor de selectie en de toekenning van een kwaliteitslabel. Om dit label te kunnen krijgen dienden de meubels van Gentse makelij te zijn, te getuigen van een moderne vorm, een stevige constructie en een zo efficiënt mogelijk prijszetting te hebben.⁴⁷ De vereniging kende slechts een kort leven tot 1958, maar was in die periode wel een belangrijke basis voor tentoonstellingen in het Museum voor Sierkunst in Gent.

Architect en kunsthistoricus Adelbert Van de Walle was conservator van dit museum sinds 1951. Onder deze conservator kwam het moderne seriemeubel en de nieuwe binnenhuiskunst volop onder de aandacht. De voornaamste tentoonstellingen waren de Nationale Salons voor Modern Sociaal Meubel, waarvan er drie edities plaatsvonden omstreeks 1955-1957. De selectie van de deelnemers gebeurde door Van de Walle in samenwerking met architect Dan Craet, die op hun beurt samen met onder meer interieurarchitecten Eric Grinwis en Jos De Mey, en ontwerpster Frida Burssens instonden voor de organisatie en het algemeen architecturaal en vormelijk ontwerp van de tentoonstellingen. De tentoonstellingen wilden niet alleen consumenten laten kennis maken met het moderne Belgische meubilair, maar ze gaven hen ook meteen de kans om meubels aan te schaffen bij de vertegenwoordigers van de bedrijven die aanwezig waren. Daarnaast was de tentoonstelling apart toegankelijk voor handelaars en fabrikanten zodat ook de meubelhandel de moderne meubel- en interieurkunst ten volle kon ervaren.⁴⁸

⁴⁶ FLORÉ F. 2010: *Lessen in goed wonen. Woonverlichting in België 1945-1958*, Leuven, 192.

⁴⁷ FLORÉ F. 2010: *Lessen in goed wonen. Woonverlichting in België 1945-1958*, Leuven, 193.

⁴⁸ FLORÉ F. 2010: *Lessen in goed wonen. Woonverlichting in België 1945-1958*, Leuven, 194.

Een dergelijk initiatief was niet nieuw. Het kaderde enerzijds binnen een lange traditie van tentoonstellingen over het dagelijkse leven, maar anderzijds past het volop binnen een bredere nationale tendens van voorlichtingsinitiatieven, die opkwamen tijdens het interbellum en na de Tweede Wereldoorlog en een nieuw wonen promoveerden. In onder andere modelkamers en -woningen werden ook moderne kunstambachten gedemonstreerd en gebruiksvoorwerpen met een vernieuwende vormgeving geïntegreerd. De tentoonstellingen over 'goed' wonen bevestigden de waarde van traditioneel handwerk in 'moderne' tijden, maar gaven de ambachtsman ook het bepaalde status van kunstenaar.⁴⁹ Op de Nationale Salons voor Modern Sociaal Meubel in Gent werden meubels en bedrijven geselecteerd voor deelname, die allemaal getuigden van de zoektocht naar een sociaal meubel waarvan de kostprijs zo laag mogelijk kon blijven in functie van een ruimere verspreiding. De vormgeving van de meubels was essentieel modern, en dus zonder historische stijlreferenties. De Salons waren opgebouwd volgens een weloverwogen compositie van in elkaar overvloeiende delen, waarbij niet enkel oog was voor het meubilair, maar ook voor de volledige afwerking van de interieurs, onder meer met artistieke elementen, een aangepaste verlichting,...⁵⁰ De stand van Van den Berghe-Pauvers op het eerste Salon was bijvoorbeeld opgevat als een modulaire modelwoning. Het meubilair van de firma Van den Berghe-Pauvers sloot perfect aan bij de algemene richtlijnen van het Salon. De soberheid van de moderne meubels van dat moment kwam deels voort uit de essentie van serieproductie, en anderzijds werd het meubilair steeds meer vanuit een integratie met de architectuur geconcipieerd.⁵¹ Deze aandacht voor een totaalconcept en het menselijke kader waarin het meubilair werd ingepast, was heel eigen voor de algemene tendensen van die periode, en komt ook in het werk van Craet – bijvoorbeeld woning Burssens – sterk naar voren. In het interieur- en architectuurontwerp diende immers aandacht te zijn voor de algemene verhoudingen, kleur, planten, het natuurlijk licht en contact tussen de leefruimte en omliggende natuur.⁵²

Een essentieel verschil in de meubelkunst bestond er, volgens Jos De Mey, wel op het vlak van het – praktische én esthetische verschil – tussen het vaste en losse meubilair. Het vaste meubilair, dat hoofdzakelijk als bergruimte dienst doet, werd opgebouwd uit kubussen en integreert zich in de architectuur.⁵³ De verhoudingen in zijn ontwerpen refereerden naar de Modulor van Le Corbusier. Een bijkomend, typisch 'sociaal' element was dat de eigenaars vrij konden kiezen uit reeksen kasten, aangepast aan een specifieke functie en doel. Sociaal waren ze volgens De Mey eveneens "*omdat hun redelijke, op eerlijke wijze vastgestelde prijzen, niet bekomen werden door het gebruik van ongeschoolde (dus weinig betaalde) werkrachten en inferieure materialen, maar wel door rationele werkmethoden en een juist berekende sobere vormgeving*".⁵⁴ Het statische van het vaste meubilair contrasteerde met de lichtheid en ruimtelijkheid van het losse meubilair, dat toch eveneens getuigt van een grote functionaliteit. Het losse meubilair was bovendien flexibel en aanpasbaar aan een door de eigenaar gewenste indeling van het interieur. De ontwerpen van het meubilair van Craet tonen ook dit contrast aan. Een ontwerp dat een middenweg zoekt tussen beide contrasten, namelijk het hangend dressoir in woning Burssens, toont zo ook opvallende gelijkenissen met een ontwerp van een barkast door Jos De Mey voor de stand van Van den Berghe-Pauvers op het 2de Salon in 1956.⁵⁵ Beide zijn opgevat als een balkvormig, uitgezuiverd volume, opgehangen in een open, lichte structuur.

⁴⁹ FLORÉ F. 2004: *Lessen in Modern Wonen, Bronnenboek over Woontentoonstellingen in België 1945-1958. Lessons in Modern Living, Source Book on Housing Exhibitions in Belgium 1945-1958*, Vlees en Beton 64, Gent, 5-10.

⁵⁰ DE MEY J. 1955: Nationaal salon voor moderne sociale meubelkunst Museum voor Sierkunst Gent van 6 tot en met 27 februari 1955, *Bouwen en Wonen* 3, 85.

⁵¹ HENRICUS B. 1955: *Moderne interieurkunst, Schets 2*, 58.

⁵² HENRICUS B. 1955: *Moderne interieurkunst, Schets 2*, 57.

⁵³ DE MEY J. 1955: Nationaal salon voor moderne sociale meubelkunst Museum voor Sierkunst Gent van 6 tot en met 27 februari 1955, *Bouwen en Wonen* 3, 86.

⁵⁴ DE MEY J. 1955: Nationaal salon voor moderne sociale meubelkunst Museum voor Sierkunst Gent van 6 tot en met 27 februari 1955, *Bouwen en Wonen* 3, 86.

⁵⁵ Stadsarchief Gent, Fonds Van den Berghe-Pauvers, nummers 1654-1656, Nationaal salon voor moderne en sociale meubelkunst.

De weloverwogen inrichting van het interieur op dat moment ontstond niet enkel vanuit een esthetische bekommernis, maar had ook een belangrijke sociale bewogenheid: "*het moderne interieur wil een artistieke en sociale zending vervullen door vereenvoudiging, zuivering en verblijding van het levensmilieu. (...) Van deze ongeunstelde oprechtheid getuigen de zuivere vormtaal, de eerlijke constructie, de vranke kleuren, de blanke materialen, de eenvoudige emotionaliteit en de menselijke verhoudingen.*"⁵⁶ Deze bezorgdheid is ook duidelijk zichtbaar in het oeuvre van Craet en Burssens. Een element dat binnen dit doel een belangrijke rol opneemt, is kleur. Het maakte een essentieel onderdeel uit van het ontwerp en werd afgewogen per element en per ruimte. Rustige tinten werden gecombineerd met fellere accentkleuren, en dit niet enkel op wanden, maar ook bijvoorbeeld voor de vloeren en textiel. In 1956 werkte Frida Burssens mee aan een brochure over een 'palet van acht tonen voor de binnenhuisversiering' volgens de 'Octochrome werkwijze', die zij, net zoals decorateurs Jos De Mey, Alfred Hendrickx en Roger Van Daele, toepaste in ontwerpen van stands op het 2de Nationaal Salon voor Modern Sociaal Meubel. Burssens ontwierp de decoratieve afwerking van de stand van de firma Defour uit Hoogdele, terwijl ook Van den Berghe-Pauvers het kleurenpalet gebruikte in hun stand, ontworpen door Jos De Mey. Burssens wees in de brochure op het grote belang van polychromie in de afwerking van moderne interieurs. Om te komen tot een weloverwogen compositie van de verschillende kleuren was het volgens haar nodig om een studie te maken van de volgende factoren: "*le climat, l'éclairage naturel, l'orientation, l'essence employée pour le mobilier, l'emplacement de celui-ci, les matériaux de revêtement, l'influence réciproque des couleurs, leur réflexion, se joignent aux considérations ayant trait à la profession exercée par l'habitant ou bien encore au genre d'occupation qui s'accomplit dans la pièce, aux tendances psychologiques et physiologiques des habitants,...*"⁵⁷

In de gekende Gentse ontwerpen van Craet en Burssens, zoals de woning Burssens en woning De Klerck, is voornamelijk het kleurgebruik op het keukenmeubilair heel opvallend. Terwijl in woning Burssens momenteel wit overweegt als hoofdkleur met accenten in rood en blauw, leunt de oorspronkelijke rode afwerking aan bij de keuken in woning De Klerck, die opvallend geschilderd is in primaire kleuren (geel en rood). Het kleurgebruik op de keukenkast van de architectenwoning combineert wit met oker en blauw. Typisch voor de ontwerpen was dat de doorgeefkasten hoofdzakelijk aan de zijde van de keuken beschilderd waren. De zijde aan de kant van de living integreert zich bij het meubilair in naturel hout dat in de leefruimtes staat opgesteld. Uit documenten in het archief van Van den Berghe-Pauvers voor Craets ontwerpen, evenals de bewaarde voorbeelden in situ, blijkt dat voor meubilair in onbeschilderd hout, levendigheid werd bekomen door een variatie in houtsoorten. Dit aspect was ook zichtbaar in de modelinterieurs van die periode: het productiemateriaal vormt het enige decoratieve element. Traditionele, lokale houtsoorten als eik en beuk, werden gecombineerd met tropisch hout, bijvoorbeeld sapelli en mahoni, en nieuwe materialen, zoals plastics en formica (gelamineerde plastic panelen). Deze combinatie leende zich perfect voor de nieuwe vormen.

Het meubilair van de firma Van den Berghe-Pauvers naar ontwerp van Jos De Mey dat op het eerste Salon werd getoond, leidde in het tijdschrift 'Schets' (1955) tot een lofzang, waarbij fabrikant en ontwerper werden geprezen als het beste op nationaal en internationaal vlak in de context van de meubelkunst.⁵⁸ Het modelinterieur uit het Salon was exemplarisch omdat het "*de geest, de soepelheid en de volledigheid van het moderne interieur heeft gevat, en tevens gepaard gaat aan degelijkheid*".⁵⁹ Andere contemporaine bronnen prezen dit meubilair ook om de eenvoud en het gebrek aan versiering, waardoor

⁵⁶ HENRICUS B. 1955: Moderne interieurkunst, *Schets* 2, 57.

⁵⁷ CRAET-BURSSSENS F., DE MEY J., HENDRICKX A. & VAN DAELE R. 1956: *La décoration polychrome, édité par le service Gallic Octochrome, à l'occasion du 2e Salon National du Meuble Moderne Social*, brochure.

⁵⁸ HENRICUS B. 1955: Moderne interieurkunst, *Schets* 2, 60.

⁵⁹ HENRICUS B. 1955: Moderne interieurkunst, *Schets* 2, 59.

ze niet gekoppeld waren aan een kortdurende modetrend.⁶⁰ De auteur van een artikel in 'Periscoop' (1959) beschouwde Van den Berghe-Pauvers bovendien als de meest vooruitstrevende meubelmaker van het land. Dan Craet werkte aldus samen met één van de meest prominente firma's van dat moment, en had samen met Frida Burssens een belangrijke rol in een heel exemplarisch gebeuren op het vlak van de interieur- en meubelkunst van dat moment, volgens een vernieuwend, modern elan, dat duidelijke parallellen vertoont met hun eigen ontwerppraktijk.

2.1.6. Internationale context van het ontwerp

De Gentse tendensen in de interieurkunst spiegelen zich aan internationale ontwikkelingen, die al in de vroeg naoorlogse periode tot stand kwamen, maar waarop België pas geleidelijk aan volgde, onder meer omwille van het problematische financiële klimaat na de Tweede Wereldoorlog. Een belangrijke, vormelijke inspiratiebron was onder meer het Scandinavisch design, dat het gebruik van hout als een traditioneel en warm materiaal, combineerde met een vormgeving die getuigde van een streven naar versobering en zuivering van de vorm. Craet en Burssens ondernamen meerdere reizen naar onder meer Denemarken, waar ze kennis maakten met de moderne meubelkunst van dat moment.⁶¹ In het Amerikaanse naoorlogse modernisme werd op moderne technieken en materialen ingezet in functie van functionaliteit en eenvoud, in combinatie met een sociale beweging om het leven van de bewoners te verbeteren.⁶² Er werd ook nagedacht over modern meubelontwerp aangepast aan de condities van dat moment. Deze tendens zou zich later in de jaren 1950 ook doorzetten in België. De meubelmakers zagen de noodzaak in om de invoer van internationaal design te beperken en de productie in eigen hand te nemen: "*de evolutie van maatschappelijke toestanden, van de kunstopvattingen, van de geest van de mensen, van het woonmilieu enz., stelt de dwingende eis tot verjonging van het interieur.*"⁶³

Vormelijke gelijkenissen tussen het meubelontwerp van Craet en internationale ontwerpen werden nog niet eerder onderzocht. Een beperkte studie laat echter al toe om opvallende gelijkenissen te vinden met internationale designiconen. Zo doen de houten, gegleufde zitbanken die frequent voorkomen in Craets oeuvre – waaronder woning Burssens en Craets architectenwoning – denken aan de Nelson Platform Bench van George Nelson uit 1946, die behalve als zitbank ook dienst kon doen als tafel of onderstel voor kasten. De multifunctionaliteit van het meubel, bepaalde vormelijke gelijkenissen en een eerlijk materiaalgebruik, wijzen op een mogelijke inspiratie. Daarnaast valt voornamelijk het werk van Charlotte Perriand en Le Corbusier aan te duiden als inspiratiebron, zeker wat betreft de keuken met doorgeefkast. Perriand ontwierp reeds in de jaren 1920 keukens in samenwerking met Le Corbusier en Jeanneret. Onder meer de keuken voor 'Equipement intérieur d'une habitation', een paviljoen voor het Salon d'Automne in 1929, vormt met de doorgeefkast tussen leefruimte en keuken een voorloper van latere ontwerpen van Perriand.⁶⁴ De keukens van dat moment getuigden binnen hun beperkte oppervlakte van een grote efficiëntie en functionaliteit, en ook van een gewijzigde visie omtrent de rol van de vrouw. De doorgeefkast paste eveneens binnen dit streven, en combineerde dit met een efficiënte voorziening van bergruimte. Door de ontwerpaandacht voor de keuken binnen dit paviljoen, ontstond nadien een nieuwe aandacht voor de keuken als een belangrijk element binnen de woning, zeker in relatie tot de leefruimte. Le Corbusier beschouwde het vanaf dan als één van de meest essentiële onderdelen van een woning.⁶⁵ Hoewel de keuken het domein van de vrouw bleef, werd het een zichtbare ruimte, die contact bewaarde met de leefruimtes en getuigde van de grote professionaliteit van de

⁶⁰ PIEK T. 1959: Funktioneel en mooi: meubelen Van den Berghe-Pauvers, *De periscoop* 9.7, 10.

⁶¹ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017).

⁶² HANKS D.A. & HOY A. 2000: *Design 1950-2000* (tentoonstellingscatalogus), Montreal, 22.

⁶³ HENRICUS B. 1955: Moderne interieurkunst, *Schets* 2, 57.

⁶⁴ MCLEOD M. 2003: New Designs for Living, Domestic Equipment of Charlotte Perriand, Le Corbusier, and Pierre Jeanneret, 1928-1929, in: MCLEOD M. (ed.), *Charlotte Perriand, An Art of Living*, New York, 56.

⁶⁵ MCLEOD M. 2003: New Designs for Living, Domestic Equipment of Charlotte Perriand, Le Corbusier, and Pierre Jeanneret, 1928-1929, in: MCLEOD M. (ed.), *Charlotte Perriand, An Art of Living*, New York, 66.

vrouw. De keukenontwerpen van de jaren 1930 zetten een trend voor de naoorlogse (Franse) vormgeving.

Houten meubilair, ontworpen door Perriand en Jeanneret en vervaardigd door 'L'Équipement de la Maison' in 1946⁶⁶, vormt met de typische driehoekige klinken een duidelijke voorloper van en inspiratiebron voor Craets meubilair. Het komt ook terug in werk van tijdgenoten van Craet, zoals het Tubax-meubilair naar ontwerp van Willy Vander Meeren uit de jaren 1950.⁶⁷ De klinken van Perriand kwamen echter ook al voor in 1939 in hun ontwerp voor een hangkast.⁶⁸ Andere, gelijkaardige ontwerpen van Perriand dateren van 1950, toen ze in opdracht van Air France het meubilair ontwierp voor een personeelswoning in Brazzaville (Congo), waaronder een grote ingemaakte kast en een doorgeefkast en keukenkasten, vervaardigd door de Ateliers Jean Prouvé. Dé belangrijkste vormelijke inspiratiebron voor Craets oeuvre zijn vermoedelijk de keukens en modelinrichtingen die Perriand ontwierp voor de Unité d'Habitation van Le Corbusier, onder andere in Marseille (1945-1952). De keukens zouden uiteindelijk uitgevoerd worden naar plannen van het Atelier Le Corbusier en Atelier des bâtisseurs (ATBAT); de interieurs werden ingericht met een selectie van ontwerpen door Jean Prouvé en Charlotte Perriand.

Het prototype voor de keuken naar ontwerp van Perriand dateert van 1950 en werd geproduceerd door CEPAC. Het was bedoeld voor prefabricatie, maar bleek te duur voor realisatie in functie van de Unité. De keuken representeert een belangrijk element uit Le Corbusiers architectuur, namelijk het beschouwen van de muur als een interactief element. In andere ruimtes geeft dit aanleiding tot ingemaakte kasten, maar in de keuken van Perriand leidt dit tot een doorgeefkast tussen keuken en living, die bovendien dienst kon doen als bar en contact toeliet. Hoewel Craets doorgeefkasten over het algemeen de volledige hoogte van de wand innemen en dus meer gesloten zijn, zijn er toch heel sterke vormelijke gelijkenissen: het gebruik van schuifdeurtjes, de typische (houten) driehoekige handvatten, en de algemene, compacte omvang van de keuken in functie van efficiëntie, comfort en functionaliteit. De uiteindelijk gerealiseerde keukens zouden op de werf gebouwd worden en bestonden uit eiken kabinetten met schuif- en hangdeurtjes in multiplex en voorzien van een overwogen polychrome afwerking, werkbladen in aluminium en betegeld, en uitschuifbare snijplanken.⁶⁹ Deze planken komen ook in de keukens van Craet voor.

Bovendien vertoont ook Burssens' polychrome afwerking van het interieur – en bij uitbreiding het exterieur – referenties naar het modernisme uit het interbellum. Frida Burssens hanteerde in hoofdzaak een vereenvoudigd kleurenpalet, dat refereerde naar de Nederlandse kunststroming De Stijl, waaronder het werk van Piet Mondriaan.⁷⁰ Primaire kleuren in combinatie met wit, grijs en zwart vormen de essentie hiervan en worden binnen een weloverwogen compositie geplaatst, die een geometrisch abstract karakter krijgt vanuit de vormgeving van het meubilair en de architectuur. Een andere parallel, zeker wat betreft het gebruik van kleur in het interieur, is te vinden in het werk van Le Corbusier. Al sinds de jaren 1930 maakte hij gebruik van vooropgestelde kleurenpaletten, die eveneens werden ingezet voor bijvoorbeeld ontwerp van behangpapier door de firma Salubra. Zijn 'claviers de couleurs' bestonden uit voorbeeldkaarten met sobere tinten voor de muren, in combinatie met contrasterende kleuren voor houtwerk en schrijnwerk.⁷¹ De intentie van Le Corbusier was om eigenaars een keuze te geven, afhankelijk van het doel, gevoel of leefklimaat, maar anderzijds ook om zelf controle te houden over de algemene impact en uitstraling van het interieur: "*The rythm of the colors lent expression to the individuality*

⁶⁶ AUJAME R. 2003: A Synthesis of the Arts. The Collaborations of Charlotte Perriand and Jean Prouvé, in: MCLEOD M. (ed.), *Charlotte Perriand, An Art of Living*, New York, 135-136.

⁶⁷ DE KOONING M. & FLORE F. 2001: 1945-1960, The pioneering post-War years, in: BUCQUOYE M. A., DAENENS L. en POULAIN N. 2001: *Forms from Flanders : from Henry Van De Velde to Maarten Van Severen 1900-2000*, Gent, 35.

⁶⁸ RUËGG A. 2012: *Le Corbusier: furniture and interiors, 1905-1965*, Zurich, 151-152.

⁶⁹ MCLEOD M. (ed.) 2003: *Charlotte Perriand, An Art of Living*, New York, 212.

⁷⁰ Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (30 augustus 2017).

⁷¹ RUËGG A. 2012: *Le Corbusier: furniture and interiors, 1905-1965*, Zurich, 135.

of the inhabitants, while the façades embodied the overarching embrace of the collective".⁷² Het kleurgebruik van Burssens had hetzelfde doel.

Behalve invloeden van de internationale stijl, die voornamelijk zichtbaar zijn in het interieurontwerp, inspireerde Craet zich vormelijk ook sterk op de Scandinavische architectuur, zoals het werk van architecten Alvar Aalto en Arne Jacobson. Zijn oeuvre vertoont hierdoor parallellen op nationaal vlak met het werk van tijdgenoten als bijvoorbeeld Jul De Roover, Jacques Dupuis, Isia Isgour, en Jean-Pierre Blondel, Lucien Baucher en Odette Filippone. Giedion benoemde de stroming die ontstond op internationaal vlak vanuit de invloed van de Noord-Europese architectuur, als 'Nieuw Regionalisme'.⁷³ Deze naoorlogse architectuur getuigt van een combinatie van de moderne vormentaal met een herwaardering van lokale materialen en bouwmethodes, zonder te vervallen in traditionalisme. Functionalisme kon zo worden verzoend met een vernaculaire bouwkunst, *"gekenmerkt door het logisch en economisch aanwenden van regionale materialen, de integratie met de natuur en een meer organische vormentaal"*⁷⁴. Craets combinatie van witgeschilderde, lokale baksteen met ruwe steen en het gebruik van hout, is een goed voorbeeld van deze verzoening en leidt tot een warme, lokaal verankerde architectuur. Een ontwerpaandacht volgens dezelfde principes treedt ook naar voor in het interieur. Textuur en kleur worden hierbij geherwaardeerd. Ook de relatie tot de omgeving komt in Craets werk terug door het vrij inspelen op niveauverschillen in het terrein door het gebruik van split-levels en een maximaal contact tussen het interieur en de omgeving. Moderne technieken konden binnen deze stroming worden ingezet in functie van het creëren van een aangenaam leef- en woonklimaat, maar waren geen doel op zich, zoals wel het geval was in de internationale stijl. In de architectuur die zich spiegelde aan het Scandinavische modernisme stond de mens immers centraal in zijn relatie tot de natuur en probeerde de architect een *"harmonie tussen de artificiële elementen van het huis en de natuurlijke groei van het omliggende landschap"*⁷⁵ te creëren. Craets aandacht voor de privacy van de bewoners en de oriëntatie, sluiten hier bij aan. De soberheid en eerlijke structurering van de gevels in relatie tot de planindeling, laten de woningen integreren in tuinen die eveneens getuigden van een menselijke schaal en een organisch karakter.

2.1.7. Bespreking van de erfgoedwaarde

2.1.7.1. Architecturale waarde

Woning Burssens, gebouwd naar een ontwerp van 1955 en uitgebreid in 1959 met een museumgebouwtje achteraan in de tuin, kan beschouwd worden als een zeer gaaf bewaard en vroeg voorbeeld binnen het (Gentse) oeuvre van architect Daniël Craet. Zijn ontwerpen werden als een totaalconcept opgevat en gerealiseerd in samenwerking met zijn echtgenote Frida Burssens, die als vormgeefster vooral betrokken was bij het ontwerp van interieurelementen en kleurenschema's voor de afwerking. Woning Burssens is eveneens representatief voor de nationale ontwikkelingen in de residentiële architectuur tijdens de vroege naoorlogse periode en past zich in binnen een internationale stroming die zich liet inspireren door de Scandinavische moderne architectuur.

Afgestudeerd als architect aan Sint-Lucas in Gent in 1951, bouwde Daniël Craet vanaf 1954 een omvangrijk oeuvre uit. De ontwerpen uit de tweede helft van de jaren 1950 concentreerden zich in Mariakerke bij Gent, met in 1955 een relatief groot aantal realisaties, waaronder – naast woning Burssens – ook zijn eigen woning, de kunstenaarswoning van zijn schoonbroer Jan Burssens, en meerdere ontwerpen in de aanpalende modelverkaveling aan de Korte Rijakkerstraat, evenals in de omliggende

⁷² RUËGG A. 2012: *Le Corbusier: furniture and interiors, 1905-1965*, Zurich, 136.

⁷³ WEYNS B. 2005: *Naoorlogse architectuur in België, Casestudy: het werk van Blondel en Filippone*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, vakgroep Architectuur en stedenbouw, 33.

⁷⁴ Onroerend Erfgoed, Digitaal beschermingsdossier DL002580, Sportcentrum Genk naar ontwerp van I. Isgour (S.N. 2009).

⁷⁵ Onroerend Erfgoed, Digitaal beschermingsdossier 4.001/11039/101.1, Woning De Roover-Van Coillie (BRAEKEN J. 2017).

straten. Woning Burssens representeert de vormelijke karakteristieken van het (vroeg) oeuvre van architect Craet, dat getuigt van een getemperd modernisme naar Noord-Europees model. Kenmerkend hiervoor zijn onder meer een eerlijk en logisch gebruik van lokale materialen en het inspelen op de karakteristieken van het terrein en de oriëntatie, met aandacht voor de privacy en de woonkwaliteit van de bewoners. Deze aandachtspunten worden ook versterkt door het groenscherm aan de straatzijde van het perceel en de relatie tussen het interieur en de omliggende tuin, die getuigt van een organisch karakter. Het exterieur, bepaald door een spel van gesloten en geopende gevelvlakken, vormt een eerlijke vertaling van de algemene planindeling, die is opgebouwd uit split-levels. De vormgeving en het materiaalgebruik van de villa zijn uiterst representatief voor de ontwerpen van Craet: een asymmetrisch volume onder een lessenaarsdak, uitgevoerd in (witgeschilderde) baksteen, verlevendigd met zichtbaar, ruw baksteenmetselwerk, houten beplanking en donker geschilderd schrijnwerk en plint. Typische ontwerpdetails, zoals het stalen schrijnwerk, een luikje voor de voormalige afvalkoker en de metalen klink van de garagepoort, zijn bewaard. Ook het achterliggend museumgebouwtje getuigt van een moderne, eigentijdse vormgeving en een gelijkaardig materiaalgebruik.

2.1.7.2. Artistieke waarde

Woning Burssens ontstond vanuit een totaalvisie op het ontwerp. De artistieke waarde is enerzijds gelegen in het architectuurontwerp, dat door het materiaalgebruik en de vormgeving van bijvoorbeeld de schouw, een sculpturaal karakter krijgt. Daarnaast is ze ook sterk aanwezig in – en in de relatie tot – het interieur: de dynamische planindeling en de weloverwogen aankleding met vast en los houten meubilair naar ontwerp van Craet en vervaardigd door de gerenommeerde firma Van den Berghe-Pauvers. Het meubilair draagt bij tot de hoge ensemblewaarde van het ontwerp en is representatief voor de ontwikkelingen in de moderne binnenhuiskunst in Gent tijdens de jaren 1950, die een grote impact hadden op Vlaams niveau. Craets uitgezuiverde en versoberde vormgeving sluit aan bij de stijl die de firma Van den Berghe-Pauvers op dat moment vertegenwoordigde en integreert het meubilair in de architectuur. De gaafheid van het meubelensemble is opvallend, en combineert typische elementen uit Craets praktijk (de doorgeefkast en ingemaakte kasten), met unieke ontwerpen voor deze woning (het dressoir). De vormgeving van het meubilair en details zoals de schuifdeurtjes met driehoekige, gestroomlijnde handvatten, vertonen opvallende gelijkenissen met internationale voorbeelden van dat moment, zoals het werk van Charlotte Perriand voor de keukens in Unité d'Habitation van Le Corbusier. Daarnaast getuigen ze van een unieke, persoonlijke interpretatie door Craet en Burssens van het naoorlogse modernisme.

De artistieke hand van vormgeefster Frida Burssens op het vlak van de polychrome afwerking in het interieur en exterieur, verleent de woning en het museumgebouw een uniek karakter. Het kleurenpalet refereert naar 'De Stijl' van Piet Mondriaan, en combineert in hoofdzaak primaire kleuren als accenten, met wit, grijs en zwart voor onder meer de algemene afwerking van het exterieur. Woning Burssens is een representatief voorbeeld van Frida Burssens' kleurentheorie, die tot doel had een aangenaam woonklimaat te creëren voor de bewoner op materieel én psychologisch vlak, afgewogen op basis van en in dialoog met elementen als het klimaat, het natuurlijk licht, het meubilair en de voorkeuren van de bewoner

2.2. Motivering van het type bescherming

Woning Burssens wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarden."

Het voorliggend beschermingsvoorstel omvat een bescherming als monument omwille de ensemblewaarde van het ontwerp, dat bestaat uit een woning en een losstaand museumgebouw, gelegen in een tuin. Het exterieur van beide, in samenhang met het interieur, het meubelontwerp en de cultuurgoederen, zijn een totaalontwerp van Dan Craet en Frida Burssens.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Het voorliggend beschermingsvoorstel omvat het perceel, gelegen te Verschansingsstraat 6, 9030 Gent (Mariakerke), en kadastraal gekend als Gent, 29ste afdeling, sectie A, perceel 853V. De afbakening betreft het exterieur en interieur met inbegrip van cultuurgoederen, van zowel de woning Burssens als het bijhorende, achterliggende museumgebouw.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

In de onmiddellijke omgeving van dit perceel bevindt zich geen beschermd erfgoed. Wel is de woning gelegen in de nabijheid van twee panden, opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed:

- Een villa ontworpen door Gaston Eysselinck in 1935 (ID 26625)
- Huis ter Linden, ontworpen door G. Cosyns circa 1936 (ID 26583)

De woning is eveneens gelegen in de buurt van meerdere naoorlogse woningen met erfgoedwaarde, waarvan een selectie opgenomen zal worden in de inventaris van het bouwkundig erfgoed.

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

Het perceel is volgens het gewestplan gelegen in woongebied.

Het perceel maakt deel uit van het 'M-3 BPA Nevelse Straat - Verschansingsstraat - Veldstraat'. Het planningsgebied wordt begrensd door deze straten, heden Edgard Blancquaertstraat, Verschansingsstraat en Rijakker, met inbegrip van de Korte Rijakkerstraat. Het Bijzonder Plan van Aanleg werd goedgekeurd op 17 februari 1981.⁷⁶

Het perceel behoort eveneens tot het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (GRUP) 'Afbakening Grootstedelijk Gebied Gent', dat definitief werd vastgesteld op 16 december 2005.

⁷⁶ S.N. 2014: *M-3 BPA Nevelse Straat - Verschansingsstraat - Veldstraat* [online], <https://stad.gent/over-gent-en-het-stadsbestuur/stadsbestuur/wat-doet-het-bestuur/uitvoering-van-het-beleid/ruimtelijke-ordening/gemeentelijke-rups-en-bpas/bekijk-de-geldende-plannen/deelgebied-7-mariakerke/m-3-bpa-nevelse-straat-verschansingsstraat-veldstraat> (geraadpleegd op 6 november 2017).

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

- Kadasterarchief Oost-Vlaanderen, Mutatieschetsen en bijhorende mutatiestaten Gent, afdeling XXIX (Mariakerke), 1952/33, 1956/36, 1959/36 en 1972/46.
- Stadsarchief Gent, BA Mariakerke, 1955-035 (doos 42) en 1959-063 (doos 59).
- Stadsarchief Gent, Fonds Van den Berghe-Pauvers, nummer 504, Dossier inzake de productie van meubels naar ontwerp van architect Craet-Mariakerke (1956-1959).
- Stadsarchief Gent, Fonds Van den Berghe-Pauvers, nummer 545, Dossier inzake interieurinrichting voor architect Craet te Mariakerke (1961).
- BARSAC J. 2014: *Charlotte Perriand, complete works volume 1, 1903-1940*, Zurich.
- BARSAC J. 2015: *Charlotte Perriand, complete works volume 2, 1940-1955*, Zurich.
- BOLLAERT A. 1997: Kunst in het Land van Nevele (I): Jan Burssens, *Land van Nevele XXVIII.3*.
- CRAET-BURSSSENS F., DE MEY J., HENDRICKX A. & VAN DAELE R. 1956: *La décoration polychrome, édité par le service Gallic Octochrome, à l'occasion du 2e Salon National du Meuble Moderne Social*, brochure.
- COLLIERS G. 2013: In memoriam Dan Craet, *A+ 244*, 18.
- DE CLERCQ E. 2003: *Van den Berghe-Pauvers : van hout tot meubel: twee generaties moderne vormgeving*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, vakgroep Kunst-, muziek- en theaterwetenschappen.
- DE KOONING M., FLORÉ F., STRAUVEN I. & DEVISSCHER H. (ed.) 2000: *Het Mechelse Meubel 1500-2000. Van Houtsnijwerk tot design. Hedendaags design. Alfred Hendrickx en het fifties-meubel in België*, Sint-Niklaas.
- DE KOONING M. & FLORÉ F. 2001: 1945-1960, The pioneering post-War years, in: BUCQUOYE M. A., DAENENS L. en POULAIN N. 2001: *Forms from Flanders : from Henry Van De Velde to Maarten Van Severen 1900-2000*, Gent, 30-39.
- DELPORTE R. (red.) e.a. 1993: *Architectuur in de provincie. Realisaties in Oost-Vlaanderen 1963-1993*, Gent, 77-78.
- DE MEY J. 1955: Nationaal salon voor moderne sociale meubelkunst Museum voor Sierkunst Gent van 6 tot en met 27 februari 1955, *Bouwen en Wonen 3*, 85-92.
- DOCKX N., LAPORTE L. en MAST J. (ed.) 2006: *René Heyvaert*, Gent, 56-65.
- DEFOUR F. 1979: *Belgische meubelkunst in de XXe eeuw. Van Horta tot heden*, Tielt.
- DUBOIS M. 2008: De burgerwoning in Gent na 1945, in: VERHOFSTE A.M., *Wonen in Gent van 1914 tot 2000*, Stadsmussen onder dak 2, Gent, 53-69.
- FLORÉ F. 2004: *Lessen in Modern Wonen, Bronnenboek over Woontentoonstellingen in België 1945-1958. Lessons in Modern Living, Source Book on Housing Exhibitions in Belgium 1945-1958*, Vlees en Beton 64, Gent.
- FLORÉ F. 2010: *Lessen in goed wonen. Woonverlichting in België 1945-1958*, Leuven.
- FLORÉ F. 2013: Furniture firm Van Den Berghe-Pauvers: fully-fledged partner in the postwar promotion of modern design in Belgium, *Interiors 4.2*, 149-174.
- HANKS D.A. & HOY A. 2000: *Design 1950-2000* (tentoonstellingscatalogus), Montreal.
- HENRICUS B. 1955: Moderne interieurkunst, *Schets 2*, 56-60.
- JACOBS J. 1997: BURSSSENS (Amaat), in: S.N., *Académie Royale des Sciences d'Outre-Mer. Biographie Belge d'Outre-Mer*, Brussel, 2015, deel IX, 38-42.
- MCLEOD M. (ed.) 2003: *Charlotte Perriand, An Art of Living*, New York.
- NEYTS L. 2013: *Design bewaard. Inventaris van het archief van de meubelfabriek Van Den Berghe-Pauvers (1900-2011)*, onuitgegeven masterproef, Vrije Universiteit Brussel, Archivistiek: Erfgoedbeheer en hedendaags documentbeheer.
- PIEK T. 1959: Funktioneel en mooi: meubelen Van den Berghe-Pauvers, *De periscoop 9.7*, 10-11.
- RÜEGG A. 2012: *Le Corbusier: furniture and interiors, 1905-1965*, Zurich.
- VAN DE PERRE D. 2003: *Op de grens van twee werelden: beeld van het architectuuronderwijs aan het Sint-Lucasinstituut te Gent in de periode 1919-1965/1974*, Gent, 178.

WEYNS B. 2005: *Naoorlogse architectuur in België, Casestudy: het werk van Blondel en Filippone*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, vakgroep Architectuur en stedenbouw.

FLORÉ F. 2005: Woonopvoeding. Een gesprek met Adelbert Van de Walle, *De Witte Raaf* 116 [online] <http://www.dewitteraaf.be/artikel/detail/nl/2958> (geraadpleegd op 3 augustus 2017).

S.N. 2016: *Daniël Craet* [online], https://nl.wikipedia.org/wiki/Dani%C3%ABl_Craet (geraadpleegd op 3 augustus 2017).

S.N. 2013: *In Memoriam Dan Craet* [online], <http://www.multimail.be/sub/bva/InMemoriamDanCraet.htm> (geraadpleegd op 3 augustus 2017).

Mondelinge informatie verkregen van Frida Burssens (15 juni en 30 augustus 2017).

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan bij de bescherming

Afzonderlijk document

5.2. Fotobijlage

Afzonderlijk document

5.3. Cultuurgooderen

De voor bescherming voorgedragen cultuurgooderen zijn in een afzonderlijke bijlage bij het ministerieel besluit opgenomen (bijlage 3). Deze bijlage bevat zowel een oplijsting van de cultuurgooderen als een uitgebreide motivatie. De cultuurgooderen maken deel uit van de fotografische registratie van het goed in situ, bijlage 2 van het ministerieel besluit.

5.4. Selectieve oeuverlijst Daniël Craet in Gent en deelgemeenten

Afzonderlijk document